

Rome! het Evangelie overwon, met het Evangelie de natuur en — de rede: daar stuiven uw beelden uiteen.

„Ik vrees, dat mijn eigen gelofte goddeloos en heiligschennend is geweest.

„Vooral zij die nog jong de gelofte hebben gedaan, moeten ze verbreken.

„Of zij met heiligschennend doel de gelofte hebben afgelegd, zij aan hun geweten overgelaten.”

Ziedaar het pleit gebragt voor de vierschaar des gewetens, door de rede voorgelicht. Ziedaar het beginsel der Hervorming, het regt der individualiteit, het regt van Gods stem in den mensch, gehandhaafd tegen het beginsel des gezags.

Is ook niet de natuur een openbaring Gods, is de stem eens vaders niet een stemme Gods? vraagt zich de Hervormer af, en zijn eigen verleden treedt hem voor den geest. De monniken hadden hem ontraden, zijn ouders te raadplegen vóór hij in 't klooster ging. „Zij leerden mij uit Hieronymus, dat ik vader en moeder moest verlaten en tot het kruis van Christus gaan. Zij beriepen zich ook op het woord van Christus: niemand, die de hand aan den ploeg slaat en achterwaarts ziet, is bekwaam tot het koningrijk Gods.” Toen had zijn vader profetisch gesproken: „Moge 't maar geen goochelspel van den satan zijn.” 't Was een goochelspel van den satan geweest.

Reeds begint de Hervormer te twijfelen, of de gelofte wel in een evangelische gemoedsstemming kán afgelegd worden; maar het denkbeeld van zelf te huwen werpt hij nog verre van zich. Zoo in September.

In November verklaart hij aan zijn vriend Gerbell, regtsgeleerde te *Straatsburg*, zijn instemming met Melanthon's gevoelen dat de klooster- en priestergeloften afgeschaft moeten worden. „Gelukkig gij, die het onreine coelibaat door een eerlijk huwelijk overwonnen hebt. Het huwelijk is door God ingesteld. Dat ellendige coelibaat van zoo-